

85 ÉVE SZÜLETETT PEGE ALADÁR

I.

THE VIRTUOSO DOUBLE BASS OF

ALADÁR

PEGE

JAZZ & CLASSIC

[TELJES LEJÁTSZÁSI LISTA MEGTEKINTÉSE](#) (13 video)

© 1990 HUNGAROTON RECORDS LTD.

(Budapest, 1939. október 8. – Budapest, 2006. szeptember 23.)

Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas bőgőművész, zeneszerző, a magyar dzsessz kiemelkedő alakja, érdekes művész. Világhírű nagybőgős, zseniálisan improvizáló virtuóz, akit nemzetközi kritikusok „a nagybőgő Paganinije” néven is emlegettek (nevéből eredő szójátékkal: Pegenini). Egyszerre játszott klasszikus zenét és dzsesszt – e kétféle elhivatottság sajátos kölcsönhatása egyéni szint adott játéknak.

Pályafutása

Neves kispesti nagybőgős családból származott. 1959 és '62 között a Bartók Béla Szakiskolában Montag Lajos növendéke volt. 1965-től '69-ig Tibay Zoltánnál tanult a Zeneakadémián. 1975 és 1978 között Reinhold Zepperez, a Berliini Filharmonikus Zenekar szólóbőgőse mesterkurzusain

vett részt. 1978-tól a Zeneművészeti Főiskola docense volt egészen nyugdíjba vonulásáig.

Már 1956-tól szerepelt. Nemzetközi bemutatkozása 1963-ban a Bled városban megrendezett dzsesszfesztiválon történt. 1964-ben alakította meg saját együttesét, időszakosan Kőszegi Imre, Lakatos Dezső, illetve fiatalabb muzikusok, köztük Szabó Ferenc, Horányi Sándor, Makó László, Tarnóczky Péter és Németh János voltak tagjai. 1967-től a formációban játszott Babos Gyula. Rendszeresen koncertezett Budapesten és vidéken, gyakori fellépője volt az Egyetemi Színpadnak. Beindult külföldi karrierje is. 1964-ben díjat nyert Prágában, 1970-ben Montreux-ben. 1980-ban Bombayben adott koncertet. Fellépett többek között a New York-i Carnegie Hallban Herbie Hancock együttesének vendégzólístájaként, ami azért is emlékezetes, mert akkor kapta meg a világ legjobb nagybögősenek tartott Charles Mingus hangszerét ajándékba a művész özvegyétől. Halálának évében ünnepelte első színpadra lépésének 50. évfordulóját. 2006. szeptember 23-án hunyt el.

Pege Aladár emléktáblája szülőháza falán (Budapest, VIII. ker., Víg utca 20.)

Saját hangszerre egy régi Johannes Rubner nagybögő. Koncertek előtt mindig kemény próbákat tartott és fellépéstől függetlenül mindennap legalább két órát gyakorolt, de kizárólag csak klasszikus darabokat, mert a dzsesszt sohasem használta gyakorlásra: *A dzsesszt érezni kell, az improvizációt nem lehet kigyakorolni, megtanulni. Azért vagyok szerencsés, mert klasszikus zenét és dzsesszt is tudok játszani.*

DISZKOGRAFIA

Albumok

- 1970 – Montreux Inventions (Hungaroton-Pepita)
- 1980 – II. (Hungaroton-Pepita)
- 1982 – Live (Hungaroton-Krém)
- 1988 – International Jazz Workshop (Hungaroton-Krém)
- 1990 – The Virtuoso Double Bass (Hungaroton-Krém)
- 1990 – The Virtuoso Solo Bass Vol.3. (Szerzői kiadás)
- 1991 – Hungarian Jazz Workshop Vol. 1. (Hungaroton-Krém)
- 1994 – Great Jazz Duos (RST)
- 1995 – Hungarian Jazz Workshop Vol. 2. (Hungaroton-Gong)
- 1999 – Classic Live 1998/1999 (Szerzői kiadás)
- 2000 – Classic Live 1999/2000 (Szerzői kiadás)
- 2001 – Classic Live 2000/2001 (Szerzői kiadás)

Filmek

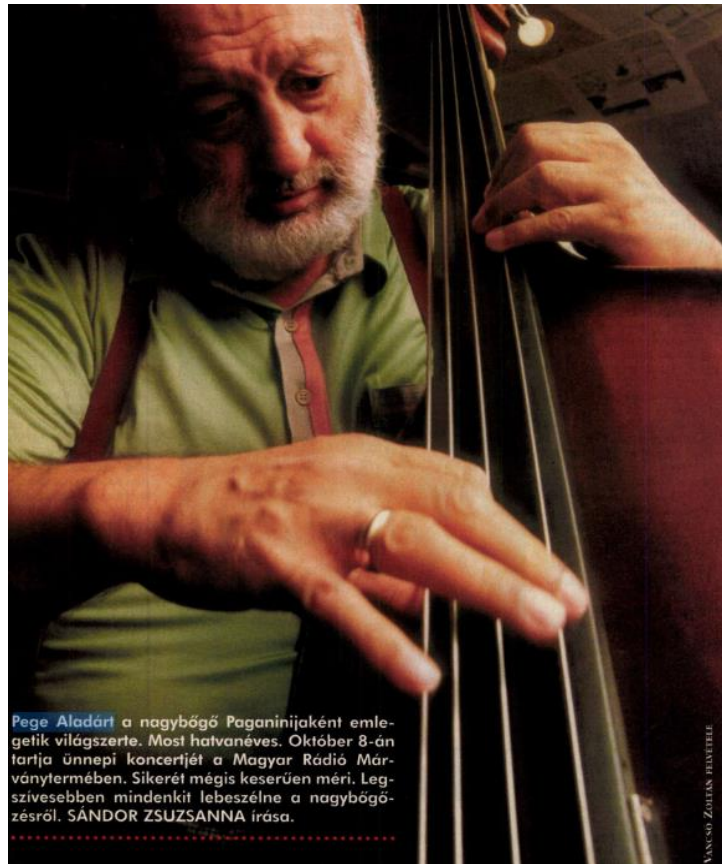
- Pege Quartett (TV film, közreműködő)
- 1996 – Equinox (zeneszerző)
- 2000 – Pege Aladár jubileumi koncertje (TV film, szereplő)

Díjak

- 1964 – Prágai dzsesszfesztivál, Virtuóz-díj
- 1970 – Montreux-i dzsesszfesztivál, „Legjobb Európai Szólista Díj”
- 1978 – Liszt Ferenc-díj
- 1981 – A világ dzsessz szakírói a legjobb bógósnek szavazták meg
- 1986 – Érdemes művész
- 1986 – EMeRTon-díj
- 1999 – Budapestért díj
- 2000 – A Magyar Köztársasági Érdemrend kiskeresztje
- 2002 – Kossuth-díj

(Wikipédia)

II.

Pege Aladár a nagybögő Paganinijaként emlegetik világszerte. Most hatvanéves. Október 8-án tartja ünnepi koncertjét a Magyar Rádió Márványtermében. Sikerét mégis keserűen méri. Legszívesebben mindenkit lebeszélne a nagybögözésről. SÁNDOR ZSUZSANNA írása.

A NAGYBÖGŐS TITKA¹

„Vigyázna a dobomra?” – kérdi a fiatalember, majd lesiet az Old Man’s Pub meredek lépcsőjén. Zenepince az Akácfa utcában. Dzsesszrajongók ácsorognak a bejárat előtt, fürkészik a „menüt”, még fél órát kell várakozniuk a Pege Quartett fellépéséig. A szaxofonos az erősítő kábeljeit bogozgatja szét, a dobos izgatott, „Aladár bácsinak már jönnie kellene”, nézelődik.

Gyertyát gyújt a zongorán a pultoslány, lángocskák villannak a mécsesekben is. Aztán ketten becipelik a nagybögőt. Pege Aladár hátul, szorítja a hangszer vastagját, a tömeg szétnyílik, ahogy a pódiumig emelik a hangszert.

---

¹ Sándor Zsuzsanna írása a 168 óra 1999/10. számában jelent meg.

PESTI ÉJSZAKÁK

Pege Aladár rutinos mozdulatokkal vetkőzteti selymes fényű hangszerét, az engedelmesen hajlik mestere vállára. Mozdulnak húrjai, ahogy a kendővel végigsimít a húrokon. „Fiatal hangszer ez még, csak harmincéves” – mosolyog Pege. Emberöltőnél is korosabbak a leghíresebb hangszerek. „Ez a város egyik legjobb klubja, kéthetente játszunk itt. A vendégek esznek-isznak, a zene csupán háttér.”

Nem zavarja. Hozzátartozik a hangulathoz.

Már kamaszként a város legelegánsabb lokáljaiban játszott. Az EMKE-be, a Moulin Rougeba tódultak, akik a lüktető ritmust keresték. Egy-egy futamért, akkordért vándoroltak a zenehívek a pesti éjszakában. Pege Aladár Turán László együttesében lépett fel akkor.

Híres bőgősdinasztia sarjaként tizennégy évesen kezdett nagybőgőt tanulni. A papa tiltotta fiát, válasszon inkább más hangszert, ha már muzsikálni akar. Ő már tudta, karriert csinálni csak szólóhangszerrel lehet. A bőgősök háttéremberek a zenekarban, s a sikerhajzában sem törhetnek előre. „Talán ha édesapám rábeszélte volna a nagybőgőre, ma zongoráznék, de mert tiltott, eldöntöttem, hogy nagybőgőzni fogok” – idézi ifjonti dacosságát Pege Aladár.

A Víg utcában lakott édesanyjával és a nagymamával, apja már új feleséggel tervezett jövőt. Pénzt sem adott haza. A fiúnak férfiként kellett eltartania családját. Házuk lichthofját lebombázták, fal hiányában könnyű volt az átjárás a szomszéd muzikuscsaládhoz. Hétfőtől csütörtökig Pege Aladáré lehetett a kölcsönbőgő, sajátira nem tellett. Gyakorolt megszállottan a konzervatórium elvégzése után, ahol Montág Lajos volt a tanára.

A Zeneakadémiára azonnal felvették – s el is bocsátották rögtön: amíg nem szerez érettségit, nem lehet akadémista. Visszavonult négy évre iskolapadot koptatni. Aztán szemesztert kezdett az akadémián. Forrai Miklós tanár úr autogramot kért tőle is – jól jön az majd, ha világhírű növendékeivel dicsekedhet.

Pege Aladár éjszaka a Moulin Rouge-ban hajolt a nagybőgőre, ha hajnali ötkor az utolsó vendég is hazaindult, ő ott maradt gyakorolni a mulatóban, hogy el ne aludja az iskolakezdést.

A budai lakás zeneszobája titkos hely. Csak Pege Aladár léphet a hangszerrei közé. Felesége lehet az egyetlen szemtanú. Nem bámészkodhat barát, nem leselkedhet újságíró, senki sem tudhatja, mi történik ott. „A ruhásszekrényét sem mutogatja senki szívesen, nem hív vendégeket nadrág- és ingbemutatóra. Nem árt, ha az embernek titka van” – mondja.

Ám nappalijában szívesen ültet látogatót az asztalhoz. A hétköznapi lét színtere. Házi süteménnyel, gyümölcslével gondoskodik vendégeiről. Kontrabasszus alkat, keze most tétlen: „Tegnap Egerben nagy ívű kamarakonzertünk volt, úgy döntöttem, nem gyakorlok.” Pedig, ha nem gyakorol, másnap már lelki beteg, harmadnap mindenkivel összeveszik. „A gyakorlás az egyetlen, amiben nem lehet csalódní. A művészethez fegyelem, szorgalom, elszántság kell, és ilyen kicsike tehetség” – mutat arasznyit Pege. De a világhírnévhez némileg több talentum szükséges.

Több mint harminc éve indult első külföldi turnéjára együttesével. A jugoszláv tengerparti kisvárosban nemzetközi dzsesszfesztivált rendeztek. A budapesti KISZ-bizottság két örszemet is delegált velük, nehogy kint ragadjanak a szocialista táborlakók. Pedig eszükbe sem jutott a disszidálás. Pege szerint ilyen a magyar lélek: mindig hazasiet, akkor is, ha már senki sem várja. A nyugati mentalitás más: a művész csak azt számolja, hol nyomják címlapra a nevét, tehetségét hol mérik jobb gázssival. S mindegy, hogy muzsikájának Párizs vagy Bem az otthona.

A NÉZŐTÉR FÉNYEI

Somolyogva anekdotázik: „Megnyertük a versenyt, a közönség szétverte a házat.” Azután jöttek vissza Pestre. A következő évben újra tombolt a jugoszláv publikum, és a Pege nevet följegyezték a külföldi szaklapokban. „A nagybögő Paganinija, a világ legjobb nagybögőse” – áradoztak a kritikusok, ám a hazai kultúra hivatalnokai félretették a meghívókat, szerződéseket. A montreux-i dzsesszfesztiválról négy díjat hoztak haza, Pege a legjobb szólista lett. Mégsem szervezték itthonról a koncertjeit. Csak aktatologatás lett az ügyintézésből. Hiába csöngött a telefon, hogy Pegét várja a világ vízum nélkül nem utazhatott.

Pege Aladár és felesége

Telefonjuk sem volt a Zöldlomb utcai lakásban, feleségével gyűjtögették a tízforintosokat, s beálltak a sorba a nyilvános fülke előtt, hogy egy-egy turnét megszervezzenek. „Nyugaton sokkal fegyelmezettebbek a zenészek. képzelhetetlen, hogy késsenek próbáról, és ha valakit keresek, biztos, hogy visszahív.”

Bombay kupolái és a Pigalle összemosódik emlékezetében, nem csámborgott neonfényes utcákon, összecsomagolt a szállodaszobákban, s a koncert után már vitte is a taxi a repülőtérre. Csak a koncerttermek képe maradt meg élesen. Ahogy hangol a zenekar, ahogyan elsötétülnek a nézőtér fényei. Világnagyságokkal köszönte együtt a tapsot. A Berliini Filmharmonikusok első nagybőgősétől, Reinhold Zapperitztól sokat tanult. Charles Mingus ajándék bőgőjét ereklyeként hozta haza.

HATVANÉVESEN

Bár Pege Aladárnak hiányzik minden el nem játszott koncert, minden elmulasztott fellépés, mégis díszes a múlt idő. „Mindent önerőből értem el, soha senki nem segített. Nem kétfelől égettem a gyertyát, hanem négyfelől” – nyugtázza a sorsot.

Amikor szívrohamot kapott, orvosai csak pár napig tudták ágyban tartani, két hét múlva már koncertet szervezett. Sosem megy szabadságra. Mit is kezdhetne magával ott, ahol nincs zongora, nagybőgő és kottapapír, komolyzenét a barokk kortól Bartókig írt át nagybőgőre. Mégis kesereg: „Ha gyermekem volna, apámnál is szigorúbban lebeszelném a nagybőgőről. Ez ma már nem egy szakma. Érvényesülni inkább a popiparban lehet. Ám ha tehetném, mindig csak klasszikus koncerten játszanék.”

Este kilenc felé már megtelik az Old Man's Pub pincéje, alig találni üres asztalt. A zenészek nem próbálnak, ismerik a repertoárt. „Ma a legújabb számaimat játsszuk” – mondja Pege, és szétosztja a kottalapokat a kvartett tagoknak. Pohár ásványvizet rendel rituálisan, minden koncertjén ez a hűsítő. Lámpalázás, izgul hatvanévesen is. Beszámolja a tempót, egy utolsó pillantást vet az erősítő felé. Aztán már csak befelé figyel, árnyék a múlt, ahogy játszani kezd a húrokon.

Pege Aladár

III.

PEGE ALADÁR NEKEM KÉSŐN JÖTT A RENDSZERVÁLTÁS Retkes Attila interjúja²

A magyar jazz egyetlen Kossuth-díjasa, Pege Aladár – akit külföldön gyakran a nagybőgő Paganinijeként emlegetnek – minden évben kiad két lemezt: egy klasszikust és egy jazzt. Nincs menedzsere, nem kötődik egyetlen zenei intézményhez sem, s kicsit rezignáltan mondja, hogy „ma sajnos nem a tudás számít.”

– *A kilencvenes évek közepe óta minden évben kiad két lemezt: egy klasszikust és egy jazzt. Milyen koncepció alapján állítja össze a műsort?*

– Mivel pályám során mindvégig arra törekedtem, hogy folyamatosan bővítsem a nagybőgő irodalmát, repertoárját, évről évre csak olyan darabokat veszek fel, amelyeket korábban még nem játszottam lemezen. A klasszikus CD nem stúdióban, hanem élő koncerteken készül, így az esetleges hibáim is benne maradnak, de ezt vállalom. A repertoár barokk és klasszikus átiratoktól a XX. századig, saját kompozíciókig és népdal-improvizációkig terjed. A jazzlemezen kizárólag saját zenét játszunk az állandó kvartettemmel, illetve magyar és külföldi vendégzenészekkel, de ez többségében stúdiófelvétel.

² Megjelent a Retkes Attila: 2003 c. kötetben (Nap Kiadó, 2004)

– *Ezek a lemezek saját kiadásában jelennek meg, általában nem is kerülnek kereskedelmi forgalomba. Miért vállalja az anyagi áldozatot?*

– Nem ismerem a magyarországi lemezkiadóknál dolgozó embereket, még kevésbé a lehetséges szponzorokat, és meg akarom kímélni magam attól, hogy próbálkozzam, telefonálgatok, és nem hívnak vissza – ez az itthoni divat. Inkább gyakorolok helyette. Szerencsére vannak olyan zenebarátok, akik – grafikai munkával, nyomdával vagy más szolgáltatással - támogatják a lemez megjelenését, én pedig fontosnak tartom – főleg a klasszikus zene esetében –, hogy valahogy megőrizzem, dokumentáljam a koncertjeimet, és azt, hogy mi mindent lehet eredetiben és átíratban nagybőgőn eljátszani. Az is biztosan bennem van, hogy csak azért is megmutatom.

– *Ha a lemezkiadókkal nem is áll kapcsolatban, a hazai koncertéletben intenzíven jelen van: rendszeresen hallható budapesti klubokban, vidéki városokban, és két-három havonta külföldön, Európa különböző országaiban is fellép. Ezeket a koncerteket sem egy menedzser szervezi?*

– Nem kell szervezni, nem kell telefonálgatni, mindig engem keresnek meg, én pedig szívesen vállalom a kis klubot és a vidéki fellépést is. Jön a közönség, tetszik nekik, minden működik magától. Évtizedek óta így van ez. 1990 előtt is a magam ura voltam, nem ápoltam szorosabb kapcsolatot egyetlen zenei intézménnyel sem. Többször hívtak szimfonikus zenekarokhoz, de nem vállaltam el, és ezt nem is bántam meg. Az akkor még monopolhelyzetben lévő Országos Filharmónia a hetvenes-nyolcvanas években ugyan szervezett nekem koncerteket, de ezek száma elenyésző volt az összes fellépésemhez viszonyítva; a nemzetközi ügyekkel foglalkozó Interkoncertnél pedig nem mindig segítettek a külföldre való kijutásban. Sajnos nem lehetett őket megkerülni, mert a vízumot csak rajtuk keresztül lehetett elintézni. Olyan is előfordult, hogy egy külföldi felkérést – olykor a legnagyobb sztárokkal, a legrangosabb fesztiválokra – nem tudtam teljesíteni állítólagos „más elfoglaltságom” miatt. Nem is tudtam az egésztől, a külföldi meghívó fél évvel később kérdezte, miért nem mentem.

– Nyilván sok lehetősége lett volna külföldön maradni, akkori szóhasználattal disszidálni, de nem tette meg.

– Itt voltak a szüleim, a családom, a barátaim, nem akartam az itthoniaknak kellemetlenséget okozni. A hetvenes, de még a nyolcvanas években sem lehetett tudni, hogy egyszer rendszerváltás lesz, és aztán már legálisan lehet kint dolgozni, utána pedig haza lehet jönni. Ha visszagondolok a pályámra, nagyon sajnálom, hogy milyen komoly lehetőségek maradtak ki az életemből. Nyugaton impresszáriók, menedzserek, kiadók vettek körül, a hamburgi rádióban éppúgy ünnepeltek, mint a New York-i Carnegie Hallban, Charles Mingus felesége nekem adta elhunyt férje nagybőgőjét, és az évek során jó néhány igen kedvező szerződést is felajánlottak. Én viszont mindet visszautasítottam, és hazajöttem, pedig itthon csak a túrt kategóriába tartoztam. Ebből a szempontból nekem már későn jött a rendszerváltás.

– *Hogyan változott a hazai klasszikus és jazzmuzsikusok – különösen a pályakezdők – helyzete a rendszerváltás óta eltelt időszakban?*

– Sok a tehetséges zenész, és egyértelműen túlkínálat van. Több korábbi lehetőség – például a művelődési házakban való koncertezés – megszűnt. Emlékszem, a hetvenes-nyolcvanas években még rendszeresen dolgoztunk a filmgyárban, rajzfilmek vagy akár játékfilmek kísérőzenéjében. Ez is teljesen eltűnt. Az 1990 előtti időszak – minden hibájával együtt – minimális biztonságot adott a zenészeknek, ami most lecsökkent. Aki tud ügyeskedni, az érvényesül, a többiek pedig eltűnnek a pályáról. Sajnos nem a tudás számít. A klasszikus zenében és a jazzben sem könnyű tehát a helyzet, különösen nem egy nagybőgősnek, hiszen ez alapvetően nem szólisztikus hangszer.

– *Ön viszont mindig is szólistának készült.*

– A családban ükapámig visszamenőleg mindenki nagybőgős volt, de ők zenekarban játszottak. Én viszont már úgy kezdtem neki a tanulásnak, hogy koncertező nagybőgőművész akartam lenni. Amikor 1964-ben felvettek a Zeneakadémiára, már évek óta koncerteztem, például az Egyetemi Színpadon és vidéki városokban is. A kitűzött céloom elérése érdekében évtizedeken át napi öt-hat órát gyakoroltam – ma is előfordul, hogy ennyit gyakorolok –, és miután rájöttem, hogy a nagybőgő-irodalom túlságosan

szűk, elkezdtem átiratokat készíteni, először csellódarabokból, aztán más hangszerekből is. Ezek nagyon nehezek, kevesen tudják őket lejátszani. Miután lediplomáztam, anyagi kényszerből megint elmentem a szórakoztatóiparba, de sohasem adtam fel a szólista terveimet és a klasszikus zenét. Amikor Nyugat-Berlinbe mentem dolgozni – eredetileg kizárólag pénzkeresés céljából –, megismerkedtem Reinhold Zeppereczcel, aki Karajan szólóbőgőse volt a Berlini Filharmonikusoknál. Két és fél évig tanított barátságából.

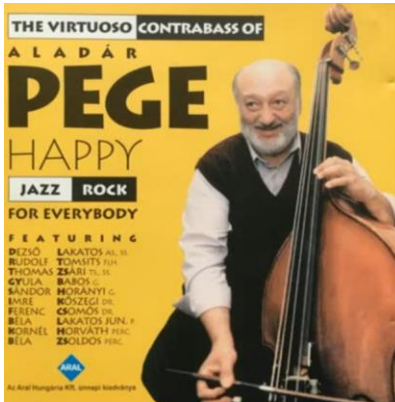
– *1963-ban, az Egyetemi Színpadon adott először olyan koncerteket, amelyeknek első része klasszikus, második része jazz volt. Mostanában a két műfaj ötvözése nagyon divatos, a crossovernek köszönhetően sokan befutottak. Mi a véleménye erről a jelenségről?*

– Nem szeretem. Miért kell például Johann Sebastian Bach Airjét feltétlenül „jazzesíteni”, amikor ez a mű a maga eredeti szépségében tökéletes. Ha össze akarom hozni a klasszikus zenét és a jazzt, inkább írok egy új, saját kompozíciót. Aki a klasszikus zenében és a jazzben egyformán magas színvonalat képvisel, annak nincs szüksége rá, hogy a kettőt összekeverje. E tekintetben sokáig Friedrich Guldát tekintettem példaképemnek, aki fantasztikus klasszikus zongorista volt, s emellett tökéletesen játszott jazzt is. Mostanában – tisztelet a kevés kivételnek – olyanok foglalkoznak és aratnak sikereket crossoverrel, akik az egyik műfajban valóban nagyon tehetségesek, a másikhoz viszont éppen csak egy keveset értenek, de felismerték az érvényesülés lehetőségét, s így jobban el tudják adni a produkciót.

(2002)

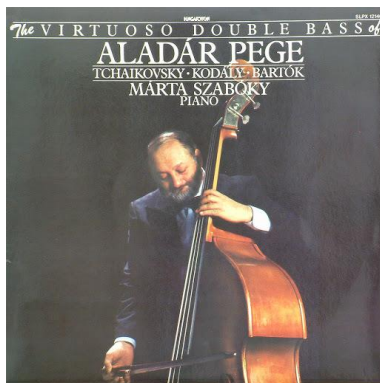

IV.

- 00:00 1. Black Jack
04:40 2. January
08:48 3. Silhouette
12:54 4. Parking Blues
17:26 5. May Evening
22:25 6. Rendezvous at the Aral Petrol Station
27:31 7. Walk on the Boulevard
32:48 8. Dance of Tortoises
37:54 9. July
43:11 10. Blues for A.M.
47:52 11. Black Horse
52:34 12. Song for Adnarim
57:18 13. Evening Serenade

Közreműködik: Pege Aladár – bőgő, Zsoldos Béla, Horváth Kornél – ütősök, ifj. Lakatos Béla – zongora, Csomós Ferenc, Kószegi Imre – dob, Horányi Sándor, Babos Gyula – gitár, Zsári Thomas – tenor- szoprán-szaxofon, Tomsits Rudolf – szárnykürt, Lakatos Dezső – alt-szopránszaxofone
A felvétel 1996. október 9-11-ig készült a HSB Stúdióban.

TELJES LEJÁTSZÁSI LISTA MEGTEKINTÉSE (12 video)

© 1983 HUNGAROTON RECORDS LTD.

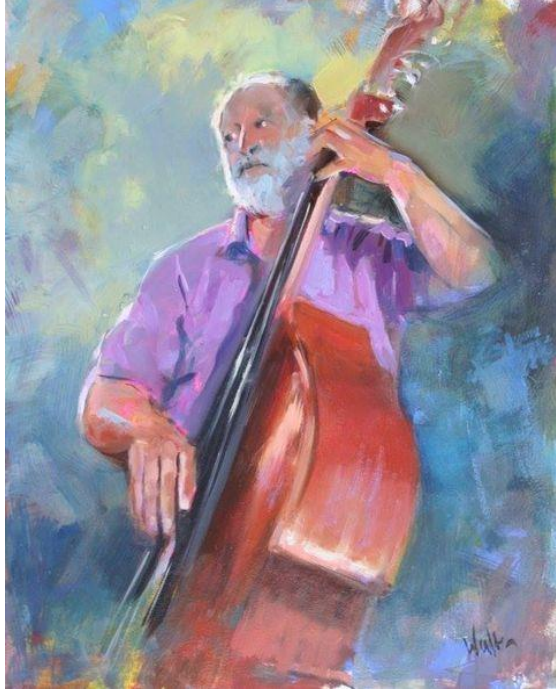
ÉLETKÉPEK

A Pege Aladáról készült képeket a Facebook-ról vettük át.